

E. Morawiec

XXIII Zjazd Filozoficzny w Gallarate

Studia Philosophiae Christianae 7/1, 302-305

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

XXIII ZJAZD FILOZOFICZNY W GALLARATE

Zagadnienia związane z dziedziną poznania filozoficznego bywają nie tylko przedmiotem publikacji naukowych ale także przeróżnych konferencji, zjazdów i kongresów filozoficznych. Organizuje się je często i w różnych krajach. Zagadnienia jakie podejmuje się w czasie ich trwania to zagadnienia w zasadzie dyskusyjne, domagające się szerszego omówienia wspólnego, przed nadaniem im bardziej stałej formy. Takiego właśnie typu zagadnienie było podstawowym i centralnym przedmiotem zjazdu uczestników „Ośrodka Studiów Filozoficznych”. Odbył się on w Gallarate w dniach 28—30 sierpnia 1968 r. Udział w nim wzięli profesorowie różnych krajów, chociaż przeważali uczeni włoscy. Problem, któremu poświęcono obrady Zjazdu sformułowano następująco: Czy myśl mityczna, metafizyka i analiza doświadczeń są kolejnymi formami, czy też stałymi elementami strukturalnymi filozofii.

Jak można zorientować się na zjeździe podjęto stary wczesno-pozytywistyczny, bo comtowski problem stosunku filozofii do nauki. Na szczególną uwagę zasługuje tu rozpatrywanie relacji, jaka istnieje między takimi dziedzinami jak: poznanie mitologiczne, metafizyczne i empiryczne. Obrady zjazdu rozpoczęto komunikatem, mającym charakter zagajenia, wygłoszonym przez organizatora zjazdu i równocześnie sekretarza „Ośrodka Studiów Filozoficznych” prof. P. Giacona. Odczyty mające charakter wstępnych zagajen dyskusyjnych wygłosili następujący: G. Bontadini (prof. Uniwersytetu Katolickiego w Mediolanie), B. Lotz (prof. Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie), Vittorio Mathieu (prof. Uniwersytetu w Turynie), P. Prinj (prof. Uniwersytetu w Rzymie).

M. G. Bontadini podjął zagadnienie myśli mitologicznej w relacji do religii, oraz religii do metafizyki i doświadczenia. Przez termin „religia” rozumie tyle, co wiarę w sensie przedmiotowym tj. w sensie zespołu twierdzeń o nadnaturalnej dziedzinie rzeczywistości. Wiarę w sensie szerokim rozumiał jako zespół twierdzeń dotyczących określonego rodzaju interpretacji ludzkiej egzystencji. Jest zdania, że tak pojęta wiara nie jest wolna od elementów myśli mitycznej, a więc tego, co obejmuje dziedzina określona nazwą „mit”, czy mitologia. Odmitologizowanie wiary może nastąpić jedynie w przypadku zastosowania aparatu krytycznego z jednej strony do treści samych twierdzeń dotyczących dziedziny rzeczywistości nadnaturalnej, z drugiej zaś do sposobów ich uzyskiwania. Nadto podkreślił, że demitologizacja może dotyczyć jedynie szczegółowych elementów strukturalnych wiary branej globalnie. Odnośnie zaś relacji metafizyki do wiary wysuwa trzy możliwe hipotezy: według pierwszej relacja między tymi dwoma dziedzinami poznania sprowadza się do tego, że metafizyka daje zrozumienie,

proporcjonalne do swej natury jako wiedzy; według drugiej, wiara w jakimś sensie wpływa na metafizykę. Na określenie treści tej relacji użył Bontadini nazwy „confirmatio”. Następuje więc jakieś potwierdzenie jednej dziedziny poznania przez drugą. Tak w jednym jak i w drugim przypadku między wspomnianymi dziedzinami zachodzi różnica, oczywiście pod warunkiem, że nie zatracają one w rozstrzygnięciu właściwych sobie zagadnień oraz charakterystycznych dla siebie inicjatyw. Istnieje nadto zdaniem prelegenta trzecia możliwość, gdzie wiara nie ma żadnego związku z metafizyką, natomiast posiada ten związek z prostym doświadczeniem. Dane ujęte w twierdzeniu należące do zespołu zdań określonego nazwą „wiara” są konfrontowane wprost z danymi doświadczenia.

Po omówieniu relacji zachodzących między wiarą, mitologią, metafizyką autor prelekcji przeszedł do omówienia samej filozofii. Bontadini filozofię określił jako hermenetykę bytu ukonstytuowaną w drodze odczytywania doświadczenia zinterpretowanego przez metafizykę. Takie określenie pozwoliło mu ostatecznie uznać stałość struktur: mitycznych, metafizycznych i fenomenologicznych, a przez to samo wykluczyć jakoby mitologia, metafizyka i analiza doświadczalna były fazami rozwoju poznania filozoficznego.

P. Lotz w swojej prelekcji nawiązał bezpośrednio do wyróżnionych przez Comte'a trzech faz rozwoju świadomości właściwych ludzkości, mianowicie teologicznej, metafizycznej oraz pozytywnej. Dokonał krytyki tych faz jako wyrazu fundamentalnego prawa rozwoju umysłowego. Wykazał bezpodstawność twierdzeń Comte'a jakoby mitologia i metafizyka kolejno władały ludzkością i dopiero po wyzwoleniu się od nich mogła ona wejść w dalszą fazę rozwoju.

W pozytywnej części wygłoszonej prelekcji Lotz próbował pokazać, że trzy sposoby myślenia: mitologiczny, metafizyczny i pozytywny nie występują oddzielnie w znaczeniu comtowskim. Teza Comte'a, dotycząca faz rozwoju świadomości człowieka, zdaniem Lotza jest fałszywa. To co Comte rozdzielał występuje historycznie jako jedno, a jedność tę ostatecznie od strony genetycznej uzasadnia struktura ludzkiej władzy poznawczej. W tej ostatniej daje się wyróżnić władze: wyobraźni, intelektu i rozumu. Ze względu na rezultaty poznawcze zachodzi między nimi różnica. Zdolność poznawcza zwana wyobraźnią dostarcza danych zmysłowych, intelekt poszukuje istot w formach wyobrażeniowych, rozum zaś rozważa byt, którego istoty partycypują w jego aktualnym istnieniu. Pojęcia skonstruowane przez intelekt oraz obrazy dostarczone w drodze wyobraźni dotyczą same przez się tego, przede wszystkim, co należy do świata, podczas gdy rozum ujmuje byt w wymiarach metafizycznych.

U podstaw postawy mitologicznej oraz metafizycznej znajduje się —

zdaniem autora odczytu — doświadczenie i to nie tylko tego, co empiryczne, lecz także tego, co określił nazwą „supramondain” a więc, co ponadświatowe. Według Lotza tych dwu doświadczeń nie można odzielić. Rozdzielenie takie w jego analizie zdecydowałoby o jej niepełności. Między doświadczeniami powyższego typu istnieje powiązanie ontyczne.

Ostatecznie autor prelekcji doszedł do przeświadczenia, że owe trzy postawy: mityczna, metafizyczna oraz empiryczna są niezastąpione. Nie można ich też — jak to uważał Comte traktować w sensie trzech odrębnych faz rozwoju myśli ludzkiej wspinającej się na coraz to doskonalszy stopień interpretacji świata realnego. Są one trzema strukturalnie charakteryzującymi każdą epokę. W każdej bowiem epoce według Lotza człowiek odczuwa potrzebę mitów, pojętych w sensie prezentowania pewnych tajemnic przy pomocy obrazów jako konstruktów wyobraźni. Podobnie w każdej epoce odczuwa człowiek potrzebę, z jednej strony metafizycznego ujęcia rzeczywistości, z drugiej zaś jej empirycznej interpretacji, czyli doświadczenia. Jest zdania, że wiedza określona tu nazwą mitu, jak i nazwa metafizyki winna być kontrolowana przy pomocy doświadczenia.

M. V. Mathieu do postawionego na zjeździe zagadnienia podszedł z punktu widzenia precyzacji wartości poznawczej analizy doświadczenia. Nawiązał do momentów historycznych metody analizy doświadczenia, a szczególnie do jej ujęcia przez Galileusza. Zdaniem V. Mathieu analiza danych empirycznych w czasach nowożytnych prezentuje się jako analiza operacyjna. W dziedzinie nauk matematycznych i eksperymentalnych, język analizy operacyjnej zbliżył się do czystego formalizmu, ale tylko asymptotycznie. W miarę jak się zbliżył, wiąże się z metaforą języka, w którym wypowiada się dane mityczno-metafizyczne. Fakt ten zdaje się świadczyć o charakterze poznawania omawianych dziedzin. Zresztą zdaniem prelegenta sama natura operatywności analizy jest tego typu, że nie dociera do wszystkich aspektów bytu. Nie wszystkie twierdzenia o bycie dają się przy jej pomocy weryfikować. Znaczy to, że byt prezentuje się jako coś, czego nie da się zweryfikować. Stąd też można o nim wiele mówić w sposób mityczny, oraz w sposób właściwy dla metafizyki. Byt jako taki nie może być przedmiotem analizy operacyjnej.

P. T. Prini podjął zagadnienie, stanowiące główny problem zjazdu, wychodząc z danych historii filozofii. Wyróżnił on trzy podstawowe stałe pozwalające dokonywać klasyfikacji myśli filozoficznej. Stanowią je: filozofia jako teoria mitu, filozofia jako teoria bytu oraz filozofia jako teoria doświadczenia. Początkiem sięgają one do czasów starożytnej Grecji, a właściwych dla siebie prekursorów znajdują w osobach takich jak: Hesjod, Parnenides, Sokrates. Pierwsza podej-

muje zagadnienia stanowiące rezultaty tłumaczeń mitologicznych i próbuje je uobiektywizować. Stanowi więc dziedzinę poznania, której przedmiotem nie jest rzeczywistość, lecz jej mistyczna interpretacja. Druga natomiast tj. filozofia jako teoria bytu, rozpatruje strukturę bytu w aspektach, które pełnią funkcję podstw bytowych każdego przejawu rzeczywistości. Filozofię zaś pojętą w sensie teorii doświadczenia rozumie się tu jako analizę zmierzającą do wyjaśnienia danych empirycznych wyrażonych w odpowiednim porządku.

Wyżej wymienione prelekcje stały się podstawą do długiej i bogatej w oryginalność rozwiązań, dyskusji. Szczególnie podkreśla się wartość wypowiedzi dyskusyjnych M. Ferdinanda Urlicha prof. Uniwersytetu w Monachium. Uczestnicy zjazdu mieli przeto możliwość zapoznania się z bogatą i ciekawą problematyką filozoficzną, o którą potracono z okazji wygłaszanych odczytów.

E. Morawiec

KONFERENCJA POŚWIĘCONA ŚW. BONAWENTURZE

Orsay, 9—12 września 1968 r.

W roku 1974 przypada siedemsetletnia rocznica śmierci św. Bonawentury. Fakt ten stał się powodem do zorganizowania, po zakończeniu obrad Międzynarodowego Kongresu Filozoficznego w Wiedniu, który trwał od 2—9 września 1968 r. specjalnej konferencji poświęconej filozofii średniowiecznej, a specjalnie filozofii Bonawentury. Konferencja trwała trzy dni. Udział w niej wzięło około czterdzieści osób. Wszyscy rekrutowali się z uczestników wspomnianego Międzynarodowego Kongresu Filozoficznego. Spotkanie to odbyło się w Orsay w dniach 9—12 września 1968 r. Organizatorem tej konferencji był kierownik Komitetu specjalnie powołanego dla zorganizowania obchodów siedemsetlecia śmierci św. Bonawentury, O. P. J. G. Bougeol.

W obradach wzięli udział przedstawiciele następujących dyscyplin naukowych: historii, filozofii, historii filozofii, teologii oraz ascetyki. Uczestnicy prezentowali się z różnych krajów: Niemiec, Belgii, Kanady, Stanów Zjednoczonych, Francji, Włoch, Portugalii i Szwecji. Kolokwium miało charakter międzynarodowy.

Na tematykę kolokwium składały się sprawy związane z organizacją rocznicy śmierci św. Bonawentury, oraz prezentowanie zagadnień czysto teoretycznych związanych z nauką św. Bonawentury. Organizacyjnie wyglądało w ten sposób, że co drugie przedpołudnie poświęcono odczytom i dyskusjom teoretycznym. Resztę czasu przeznaczono na sprawy organizacyjne i wypoczynek.